

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

SP, 8998

VABAHARIDUSTÖÖ

V

SISU:

Eesti Haridusliit 1930/31 a.

Prof. dr. A. H. Hollmanni järele G. Puu:

Kristen Kold. (Järg.)

Z. Castréni järele L. Laarman: Riik ja
Vabaharidustöö.

Koduümbruse ja kodukoha uurimisest.

S. Võru: Rahvamajade ehitusest.

Toimetusele saadetud kirjandus.

R. Engelbergi aineil K. Otto: Häädamis-
ja ilulugemiskunstist. (Järg.)

November

1931

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI
VIIES AASTAKÄIK

Rahvusvaheline märgukiri üldise sõjavarustuse vähendamise kohta.

Eesti Haridusliidu juhatus saadab käesoleva numbriga kaasa kõikidele Liidu liikmetele rahvusvahelisele märgukirjale üldise sõjavarustuste vähendamise kohta allkirjade kogumise lehe ja palub kõiki aidata kaasa allkirjade kogumisele, et sellega toetada kõikide rahvaste tahteavaldamist sõdade hukkamõistmisel.

Allkirjadega varustatud lehed palub Liidu juhatus saata tagasi **E. Haridusliidule, Tallinn, S. Roosikrantsi tän. 12, hiljemalt 20. detsembriks.**

E. Haridusliidu juhatus.

E. Haridusliidu kirjastusel ilmusid

laste jõulunäidendid:

A. Koel — „**Jänesepoiste jõuluöö unenägu**“

A. Rahula — „**Juku ja Miku**“

A. Rahula — „**MAIMU**“

Mängimiseks tarvilikud komplektid saadaval

E. Haridusliidu teatrivarvete laos,

Tallinn, S. Roosikrantsi 12, tel. 452-02.

VABA HARIDUSTÖÖ

November

V

1931

Eesti Haridusliit.

1930/31. a.

Koosseis:

Liidu liikmeskonna moodustasid läinud tegevusaastal 455 mitmesugust kultuurhariduslist organisatsiooni (haridus-, kasvatus-, noorsoo-, kunsti-, rahvaraamatukogu-, karskus-, nais-, tuletõrje-, põllumeeste-, spordi-, õpetajate ja üliõpilasseltsi ning -liitu) umbes 32.000 üksikliikmega. (Liidud väljaarvatud).

Kalendriaasta vahetusel tõusis liikmete arv küll juba 510-le, kuid juhatus oli sunnitud liikmemaksu õiendamata jätmise tõttu liikmete nimestikust kustutama 55 organisatsiooni.

Nõukogu:

<i>J. Tõnisson</i>	(esimees) välisminister
<i>C. E. Luiga</i>	(abiesimees) „Päevalehe“ peatoimetaja
<i>A. Schulbach</i>	(sekretär) Riigikogu liige
<i>L. Einbund</i>	Maanaiste Keskseksi juhataja
<i>E. Hubel</i>	kirjanik. E. Kirjanikkude Liidu esimees
<i>O. Gustavson</i>	Riigikogu liige
<i>A. Lauter</i>	„Estonia“ teatri näitejuht
<i>E. Kubjas</i>	E. Karskusliidu sekretär
<i>J. Piiskar</i>	hariduse- ja sotsiaalminister
<i>A. Sibul</i>	Tallinna linna raamatugu juhataja
<i>H. Summer</i>	Harjumaa koolinõunik
<i>A. Tupits</i>	„Kaja“ peatoimetaja.

Peale nimetatute kuulub nõukokku veel

Juhatus:

<i>K. Einbund</i> (esimees)	Riigikogu esimees
<i>O. Köster</i> (abiesimees)	Riigikogu liige
<i>E. Vender</i> (sekretär)	E. Haridusliidu büroo juhataja
<i>J. Uustalu</i> (kassapidaja)	Tallinna peatelegraafi kontori juhataja abi
<i>M. Reisik</i>	Riigikogu liige
<i>J. Depman</i>	Harju Maakoolivalitsuse juhataja.

Eriküsimuste selgitamiseks ning Liidu juhatusele vastavate ettepanekute tegemiseks on moodustatud toimkondi, millest läinud aastal tegutsesid õpiringide, teatri ja rahvaülikoolide toimkonnad.

Õpiringide toimkond.

Koosseis: *J. Rummo, J. Ümarik ja E. Vender.*

Teatritoimkond.

Koosseis: *R. Kangro-Pool, A. Lauter, P. Sepp ja E. Vender*

**Rahvaülikoolide
toimkond.**

Koosseis: *K. Einbund*, dr. phil. nat. *A. Audova*, *J. Ruus*, *J. Kiivet*,
J. Rummo, *J. Depman* ja *E. Vender*.

Büroo

kaudu sünnib Liidu jooksev asjaajamine ning kõikide Liidu ettevõtete üldine juhtimine.

Büroo koosseisu kuulusid:

juhataja

E. Vender,

asjaajaja-raamatupidaja

A. Tutti,

haridusinstruktor

G. Puu,

näitejuhid:

K. Otto ja *V. Sooserv*.

Peale selle tegutsesid erakorraliste tööjõududena näitekunsti alal: *J. Kaljola*, *H. Vaks* ja *E. Tinn*.

Dekoraatorid:

M. Pärt, *M. Päre* ja *R. Sepp*.

Erakorraliste tööjõududena valmistasid dekoratsioone: *H. Tamm*, *B. Rosenvald* ja *U. Holts*.

Laduhoidja

H. Tamm.

Populaarteaduslikke loenguid

peeti 29 lektori poolt 38.760-le kuulajale arvult 386, millede kogu kestvus ühes läbirääkimistega tõusis 1107 tunnini. Seega oleks koosolijate keskmine arv loengu kohta 100.

Peale selle esinesid haridusinstruktoriga poolt korraldatud 56-le õpiringide demonstratsiooni koosolekul referaatidega veel 112 kohalikku maa seltskonnategelast.

Üldhariduslisi lühiajalisi kursuseid

on Liidu materjaalsel ning moraalsel toetusel korraldatud Liidu liikmeks olevate organisatsioonide poolt 13. kohas, kus esinesid 160 kohalikku ja Liidu lektorit 923 tunni jooksul 843 osavõtjale.

Maakondlistest hariduskongressidest

oleks nimetada üht — Pärnumaa hariduskongressi, mis korraldati koos Pärnu Maakoolivalitsusega Pärnus 1931. a. märtsi keskel ning kus esinesid 2 Liidu referenti ja 1 Maakoolivalitsuse referent.

Valguspiltide laenukogu,

milles praegu 24 üksikseeriat 4300 diapositiiviga, on kasutanud nii Liidu poolt korraldatud kursustel ja loengutel esinenud lektorid kui ka hariduslised organisatsioonid, kaitseliit ja koolid nende oma algatusel peetud kõneõhtutel.

Aasta jooksul on tarvitamiseks antud välja 42-le laenajale üldse 63 seeriat. Nende hulgas 2 seeriat, mis laenatud Eesti tutvustamise loengu illustreerimiseks välismaal (Ameerikas ja Rootsis).

Näitekunsti alal oleks kõige pealt mainida kaht

näitejuhtide kursust

Tallinnas ja Tartus, kus esinesid 10 tuntumat lavategelast lektoritena 421 tunni jooksul ning millest võtsid osa 76 väikelavade näiteseltskondade juhtivat tegelast.

Näitekursuseid

kahenädalalisi maa lavategelasile on korraldatud 42, kus esines 6 näitejuhti 1107 osavõtjale 3186 tunni kestel.

Näidendite

üksikute lavastamist on juhatatud kahes kohas,

Näidendite laenu- kogu,

millele pandi alus kaks aastat tagasi näidendite võistlusel auhin-
natud teostega, on aegajalt nii seltsidelt saadud kui ka Liidu poolt
kirjastatud uute näidenditega täiendatud nii, et siin leiduvate ning
seltsidele laenatavate lavakirjastustoodete arv tõuseb praegu 118: le.

Teatritarvete lao

kasutamine suureneb päevpäevalt seda mööda, kuidas laos leidu-
vate müüdavate või laenatavate rekvisiitide ja teatritarvete hulk
kasvab.

Nii näitab lao arvepidamine rahalise läbikäigu tõusu ühe
aasta jooksul ümarguselt 6.000.000: lt 12.000.000: ni sendini.

Lava dekoratsioon- ne

on valmistatud 3 korralise ja 3 erakorralise dekoraatori poolt
mitmesugustele organisatsioonidele ja koolidele 61 komplekti,
millede kogu väärtus ulatub 16.989. 65 sendile.

Õpiringi

Maa seltsitegelaste tutvustamiseks

töö meetodiga korraldati Liidu haridusinstruktori poolt 58. kohas
vastavaid demonstratsioonikoosolekuid, mille tulemusena võib
märkida 24 õpiringi asutamist.

Mitmesuguste seltside ja koolide juures tegelevatele õpi-
ringidele on nende õppeaine süstemaatiliseks käsitlemiseks vaja-
likke kavu koostatud 32. Kõige enam leiavad tarvitamist ilukir-
janduse kavud, kuid sageli nõutakse ka kavu seltskondliku kasva-
tuse, ajaloo, maateaduse, kodanikuõpetuse ja majandusteaduse kohta.

Et alatasa arvurikkamaks muutuvale õpiringlasteperele vastu
tulla, kellel sageli on väga raske ja paiguti isegi võimata teatud
küsimumise selgitamiseks tarvilikku kirjandust hankida kohalikust
raamatukogust, asutati Liidu juure

Õpiringide laenu- raamatukogu

kust võivad seltsid igal ajal saada pikemaajaliseks kasutamiseks
vajalikke kirjanduslisi tooteid tarvilikul arvul.

Praegu on vastavaid komplekte 3—5 eks. olemas järgmiste
õppeainete kohta:

- a) talumajapidamise korrastus,
- b) põldtaime kasvatus,
- c) loomakasvatus,
- d) maaharimine ja põllutööriistad ning masinad,
- e) maaparandus ja sooharimine,
- g) aiandus,
- h) maateadus ja
- i) seltskondlik kasvatus.

Raamatukogundu- se alal

tegutses osalise tööjõuga haridusinstruktor, kes oma 165-e päe-
valisel vabaharidustöö propagandareisil: a) selgitas ka kirjanduse
tähtsust ning õhutas raamatukogude kasutamist, b) korrastas Järva-
Jaani av. raamatukogu, c) andis nõu ja juhatust 96-le raamatu-
kogu juhatajale, d) revideeris Harju Maakoolivalitsuse ning Hari-
dusliidu ülesandel 61 avalikku raamatukogu ning e) koostas: 1)
avaliku raamatukogu tarvitamise määruste kava, 2) avaliku raama-
tukogu nõukogu kodukorra kava, 3) avaliku raamatukogu aset
täitva eraraamatukogu toimkonna kodukorra kava, 4) avaliku ra-
amatukogu ülalpidamiseks eraraamatukogu omaniku ning omavalit-
suse vahel sõlmitava lepingu kava ja 5) av. raamatukogu revidee-
rimise protokollu kava.

Peale selle ilmus Liidu

ajakiri „Vabahari- dustöö“

1930. a. novembri number raamatukogude erinumbrina, kus käsit-
lust leidsid ainult raamatukogundusse puutuvad küsimused.

Muu hulgas avaldati „Vabaharidustöö“ veergudel ka eenovsioone tuntumate kirjandustundjate sulest aegajalt ilmunud raamatute kohta ning 1930. a. aprilli numbris — viimane osa „Sotsir-tatavate raamatute nimestikust.“

Rahvaulikoolide

alal Eesti Haridusliidu osa 1930/31. tegevusaastal meie liikumises on seisnud peamiselt rahvaulikoolide kongressi korraldamises ning stipendiumide andmises Kunda ja Kehra rahvaulikoolide vaesemaile õpilasile.

Peale nimetatu vääriks märkimist veel Liidu haridusinstruktori kaudu Saaremaal tehtud ettevalmistustööd sealse rahvaulikooli asutamiseks ning rahvaulikooli propaganda, mis leidis aset Askovi rahvaulikooli õpetaja Dr. phil. Holger Kjaeri poolt peetud rea loengute kaudu tema Eestis viibimise puhul.

Lõpuks ei saa nimetamata jätta ka neid vabaharidustööd, õpinge, raamatukogundust ning näitekunsti selgitavaid loenguid, mida on pidanud Liidu sekretär, haridusinstruktor ning näitejuhid nii Kunda kui ka Kehra rahvaulikoolides.

Eesti Haridusliidu

majanduslik ülevaade.

Eelarve aasta	Liigete arv	Eelarve Kr.	Kassa aruanne kroonides		
			Üldsumma	Oma summad	Toetus
1924/25	42				
1925/26	95	18.000.—	6.950.—	649.—	6.301.—
1926/27	147	20.000.—	13.525.—	5.342.—	8.183.—
1927/28	276	30.840.—	14.310.—	8.017.—	6.293.—
1928/29	384	34.150.—	28.873.—	12.886.—	15.897.—
1929/30	411	39.288.—	35.098.—	23.686.—	11.412.—
1930/31	460	46.730.—	39.989.—	32.830.—	7.159.—
1931/32	455	35.770.—			

Oma summadena on arvestatud liikmemaksud, ettevõtete tulud ja seltskonna toetus.

Toetusena on nimetatud riigi eelarve, haridus- ja sotsiaalministeeriumi ning kultuurkapitali summad.

Kristen Kold.

(Prof. dr. A. H. Hollmanni järel G. Puu.)

(Järg.)

Lehtedes ilmus rohkearvulisi vastuväiteid. Muu hulgas anti Koldi ühe endise õpilase poolt hariduseministeeriumile vastulause, mis andis koolile hiilgava tunnustuse. Selles kir-

jutises tõsteti esiplaanile, et koolis ka teadmisi omandatakse; et saadakse ülevaade üldjaloost ning elulisi teadmisi kodumaa ajaloost; et õpitakse tundma rahvusliku kirjanduse

väljapaistvamaid töid, kodumaa geograafilisi ning tulunduslisi vahakordi, võõraid rahvaid ning maid, keemia ja füüsika algteadmisi ning peale selle võimaldatakse veel muusika, ingliskeele ning saksa keele õppimist. Kuid vaatamata sellele ootas Kold 1857. aasta suvel asjata riigitoetust. Järgneva talvepöolaasta lõpul, 1858. aasta märtsis ilmus koolijuhatus uurima kooliolusid. Koolijuhatusel liikmed — praostid, pastorid ning ametimehed, — olid vana aja inimesed ning umbusklikud nii Koldi isiku kui ka tema omapärase koolitegevuse vastu. Need mehed panid rõhku positiivsele teadmisele ning valmistusid noori inimesi üksteise järele eksamineerima. Kold lükkas selle ettepaneku kaunis järsult tagasi. Ei olevat mingit õigust eksamineerida noori inimesi. Nad tulevat, et natuke õppida ning maksvat ise oma kooliraha. Siis paluti Koldi alata oma harilikku tööd. Siin juures esitas praost ühtlasi õpilastele, ning selgus, et need omasid tõesti suurel määral ka positiivseid teadmisi. Kold kõneleb hiljem, et ta veidi kohkunud, kui praost küsinud Rooma väejuhi nime, kes võitis Atilla; kuid leidis jäti taluniku poeg, kes vastas: Aetius. See võrdlemisi tähtsusetu juhus päästis kooli. Juhatus kiitis Koldi ning andis teadmiste hulga, mida õpilased osutasid, täieliku tunnustuse. See aitas. Riigi toetust suurendati, avalik arvamine kooli suhtes paranes ning õpilaste arv kasvis. Kold oli sunnitud kooli tunduvalt laiendama ning ostma selleks suurema koha Odense lähikonnas Dalumis, kus ta aastal 1862, viiekuise talvekursuse kõrval avas kolmekuised suvikursused tütarlastele. Õpetuse sihtseseadmine tütarlastele sai sellest ajast üldiseks hilisemailegi rahvaülikoolidele, kuni mõlema soo ühise õppimise mõte üksikuis rahvaülikoolis leidis toetust. Koldi surmani 1870. aasta kevadel olid tema karakteriküllast mõju tunda saanud 1300 õpilast ning peale selle veel arvurikas kooli külastanud külaliste kogu. Tema nime tunti ning austati kogu maal, ning ei ole tänapäevgi Taanis ühtki talupoega, kelle silm ei säraks, kui Koldi nimetamist kuuleb; kes mitte ei teaks, et Kold on pannud taani talupoja vaimlisele äratusele nurgakivi. Koldi surnukirstu juures ütles praost Appel:

„Harva leitakse inimesi, kellel on tugev usk ning rõõmus võidu-lootus oma kutsesse. Kold teadis, et ta juhib võidukat vaimu ning sõna mõõka, ja ta juhtis seda suurima kindlusega. Tema sõna oli ikka viljakas; sel oli midagi ühist teo tugevuse ning jõuga. Temast võidi õppida — mis tähendab isiksust, kes usub ja lootuses ideele elab.“

Järgnevatel põlvadel on võimalik mõista Koldi tähtsust ainult elavate mälestiste järele, mis ta jättis taani maarahvale. Midagi ei ole kirjalikku säilinud, mis tema mõtteid aitaks kindlaks määrata. Kuid ta oli ju ka elava sõna ning teo mees. Tema sõna võis kaduda, kuid seeme, mille ta külvas, võis tuhatkordsest. Kold tuletab paljuti meelde seda kreeka suurt tarka, kes enda kohta ütles, ta täitvat ämmaemanda ülesannet, et tõtt ellu tuua. Ta oli sokrateselik nii oma lihtsuses igapäeva elus kui ka relegiöös-kõlblises elu-hindamises ning oma õppemeetodis. Ta omas anni suurel määral äratada inimesis head ning õilsat ja oma kuulajaid heale ning ilusale vaimustada, juhtida neid puhtale, ülevale inimlikkusele. Tema isiksus on määravaks mõjundiks olnud paljuile tema õpilastele ja hilisemaile õpetajatele rahvaülikoolis ning on kogu rahvaülikoolile kõigiks aeguks vajutanud eetilise pitseri.

Grundtvigi suure rahvakasvatuse idee seisukohalt vaadeldes ei tähendanud näiliselt Koldi tagasihoidlik talupoegekool mitte palju, aga ajalugu on õiglane, kui ta sellele väikesele sammule, mille Kold oli astunud, rahvaülikooli liikumises annab otsustava tähenduse. Rahvaülikooli mõte ja sisu on küll Grundtvigi antud, kuid Koldi lihtne talupoegekool oli kõik, mis tolaeageise olukorrist sellest idust teha võidi. Areng nõudis enne poole aastasada, kui Koldi talupoegekoolist tekkis Askovi suur, laiendatud rahvaülikool. Koldi võrratu mõju tõttu omas rahvaülikooli idee kõigiks aeguks kindla aluse taani maarahva hulgas, ja Kold oli see mees, kes taani rahvaülikoolile andis välised alustoad ning paigutas Grundtvigist näidatud õppemeetodi kõige enne praktiliselt olukordade raamistikku. Koldi eeskujul on rahvaülikool jõudnud selleni, et seal pearõhku pannakse äratusele, elustusele ning isiksuse kujundamisele, kuna teadmiste pakkumisele alles teises järjekorras mõeldakse. Oma tegevuse kohta selles suunas ütleb Kold ise ühes ettekandes, mille edasi annab L. Schröder, järgmist:

„Selgituseks on mul vaevalt nii palju võimet kui elustuseks. Mina elustan kõige enne, selle järele seletan, või igal juhusel annan elustust seletusega koos, ja ma usun, et see on õige, sest elustus on see, mida vajatakse enne. Nii siis on minu kooli ülesanne enam elustada kui seletada. Kuid elustusega voolab ühes ka pisut seletust ja nimelt seevõrra, kui võrra elustatakse. Kui nimelt küsitakse, kuidas ma sellele tuln, siis pean vastama: see tuleb sellest, et mina, kui ma seletustega algust tegin, end leidsin vastastikku olevat inimestega, kes ei või-

nud vastu võtta mingisugust seletust seni, kuni nad vaimustusid. See oli lihtrahvas, kes seletusest midagi ei teadnud, vaid esijoones pidi avatama.“

Rahvaülikoolile välise kuju andmine suurte rahvamasside koolina on Koldi teene. Ta

andis rahvaülikoolile ühtlasi ka tugeva kristliku ilme. Koldi eeskujul on rahvaülikoolil reegliski saanud, et õpilased koolijuhataja või naitunud õpetajate perekondade liikmed on, süües nendega ühes lauas ning olles omavahel patriarkaal-familjaärses läbikäimises.

Riik ja vabaharidustöö.

(V. Castréni järel L. Laarman.)

Vabaharidustöö mõiste.

Vabaharidustöökse nimetatakse kõike seda mitmekülgset tööd, mille otstarve on äratada ja edendada täiskasvanute enesekasvatuspürgimusi, s. o. nende püüete ja teadmiste süvendamist ja laiendamist ning nende tundeelu ja käitlemisviisi õilistamist, nii et nad täielikumini areneksid haritud inimesiks ja vastutusvõimelisiks ühiskonna liikmeiks neis elutingimustes ja eluülesandeis, mida nad tunnevad omadena.

Sõna „vabaharidus“ ei tähenda mitte ükski intellekti ja mõistuse võimete arendamist, vaid seile all tuleb mõista ka tundeelu püüete õilistamist. N. n. s ü d a m e h a r i d u s e peab sisaldama endas vabaharidustöö ja näiteks lõbukahtuuri parandamine, õi istamine kuu'ub täielikult vabaharidustöö ülesannete hulka.

Vabaharidustöö on mõeldud esijoones täiskasvanuile. Siin tuleb aga kõia teiste käitlusviiside järelle, kui on need, mida tarvatakse laste ja noorte kasvatustöös. Seda asialu on võetud arvesse näiteks Inglismaal, valides sellele tööle nimetustki ja on pärast maailmasõda hakatud nimetama kõnealolevat tööd täiskasvanute kasvatamiseks (Adult Education).

Kahe põhimõttelise põhjuse tõttu täiskasvanute kohta käiv ja nende isetegevust puudutav haridustöö nüüdisaegseis oludes saab osaks suurimat tähelepanu eriti neis mais, kus demokraatiline ühiskondlik kord tugeneb üha kindlamale ja laiemale põhjale, nii Inglismaal, Saksamaal ja Rootsis.

Üks neid põhjuseid on see, et koolis käies, ehk siis lapse- ja noorukieas inimese arenemisaste ei luba tal veel tarvilisel määral tajuda ja võtta vastu talle pakutud õpetust ja kasvatust. Eriti on tähelepandav, et mõned iseäranis tähtsad õppeained, nagu majanduslikud, ühiskondlikud ja riiklikud tih-tigi ei pälvi noorte inimeste meelis küllaldaselt sügavat tähelepanu ja harrastust ning huvi. Alles laienenud elukogemus teeb õppijale selgeks seesuguste ainete tähendusé ja meelstab õppima neid. Täiskasvanuile määratud õpetuse tarvilikkus nii siis ei olene mitte

ainult sellest, et veel viimaseil ajal eriti seesuguseis mais, kus üldine koolisundus on teostatud alles hilja, on palju selliseid kodanikke, kellel puuduvad algteadmised — kuna nad ei ole saanud oma nooruses isegi algkooli haridust. Sellele puudusele peab omistama tähelepanu veel meiegi maa vabaharidustöös, kuigi võib loota, et see kaotab aegamööda oma tähenduse, kui üldine koolisundus on lõpulikult viidud läbi. Aga selle puuduse kaotamine ei tee veel sugugi tarbetuks vabaharidustööd, ümberpöördukt, siis saabki see töö-endiselt otstarbekohasema iseloomu. Siis püüab see kodanikes kõvendada seda enesarendamise tungi, mis avaldub organiseeritud õppimises rahvuslusmeele ja inimsustunde süvendamiseks.

Teine üldine põhjus, mis täiskasvanuile korraldatud õppimisvõimatusé just nüüdisoludes teeb eriti tähtsaks, on see asiolu, et ühiskonna muutlikkus ja pidev arenemine osutub üha suuremal määral tähelepandavaks asjaks. Eriti maailmasõda on meile mõjunud, näidates, kui põhjakuikt muutuvad ühiskonnaolud. Aga ühiskonna ning selle o'ude alaline muutumine ja arenemine teeb tarvilikuks pidevalt jätkuva õppimise igale, kes tahab saada aru end ümbritsevast elust. Selleks ei jätku vaid sellest asjade jälgimisest, mis sünnib näit, väga tähtsaiks saanud ajalehtede vaheltlatalusel, vaid on tarvidus saada ka ühiskondlikest oludest ja arengu tingimustest sügavamaid ja korraldatumaid teadmisi.

Vabaharidustöö tähendus riigile ja ühiskonnale.

Neile üldistele seisukohtadele tugeneb see nõue, et ühiskonnas peab antama otstarbekohane tähelepanu täisealiste kasvatusele ehk vabaharidustööle. Tähelepandavaim nüüdisaegne kirjatöö, milles räägitakse vabaharidustöö tarvilikkusest ja ta iseloomust, on see lai neljajaoline mõtteavaldis, mille Inglise valitsus võttis vastu pärast maailmasõda seatud komiteelt 1918—19. Selle viimane jagu — Final Report — on 409 leheküljeline teos, kus seletatakse inglise rahvahariduse ajalooline

areng ja nüüdne seisukord ja tehakse laia-
piirdelisi ettepanekuid täisealiste kasvatus-
täiendamiseks. Selle kirjutise tähtsaimad mõt-
ted sisaldavad järgmist:

„Täisealiste kasvatamist ei või pidada
üleliigseks pillamiseks — mõningaile eran-
deile siin ja seal, ega selliseks asjaks, mis
puutub vaid varajasse ikka kuuluvat lühi-
kest aegjärku, vaid see kasvatus töö on pü-
siv rahvuslik mõõdapääsmatus, rahvuslus-
est lahutamatu põhialus ja seetõttu peab see ole-
ma üldine ja eluaegne.“

Küsimusele, kas näib vabaharidustööl ole-
vat juba kindlakskujunenud seisukoht ühis-
konnas, vastatakse teoses järgmiselt: „Liiku-
mise katselisest, otsivast ajajärgust on töö-
poolest juba jõutud mööda. Praktiliste koge-
muste abil on tõestatud, et kõrgema hariduse
tarve on levinenud ja üha kasvab, et õppijad
meelsasti toovad suuri ohvreid hariduse saa-
vutamiseks ning et mehed ja naised, kes tar-
vitavad oma päevad kehaliseks tööks, jõua-
vad siiski vabal ajal sooritada teaduslikku
tööd, mis oma laadilt kõrgel astmel seis-
ev. Nüüd jääb järele levitada laiemale kasvatus-
tüüp, mis on juba osutanud oma tõmbejõudu
ja ulatada kõigile tarvitamiseks seesugused
võimalused, mida seni on võinud saavutada
vaid harvad tõeliselt innustunud.“

Edasi öeldakse samas mõtteavaldises:
„Täisealiste kasvatus saamise võimalust peab
levitama võrdselt ja korrapäraselt üle kogu
ühiskonna, sest see on ühiskonna kohustus,
mida ta peab täitma oma kasude pärast, tähtis

osa üksikute liikmete vastu ja seepärast peab
antama julgustust ja abi vabatahtlikele orga-
niseerimisele selles mõttes, et nende töö, mis
nüüd on juhuslik ja ebaühtlane, areneks ja
saaks oma koha kasvatuskorralduses.“

Kui hariduslikult ja riiklikult võimsal Ing-
lismaal nii otsustavalt nõutakse vabaharidus-
töö tõstmist, siis seesuguseil mail nagu Soome
ja Eesti, kellel on noor ja suhteliselt are-
nematu kultuur, seda suuremal määral põh-
just võtta kõneallosel asi oma suurima hoo-
le aluseks. Riigilgi on siinkohal täh-
sad ülesanded täita.

Neid ülesandeid määratledes, peab panema
teravalt tähele, et siin on küsimus täisealiste
vabast rahvaharidustööst, nii siis sellisest,
mis riigi seisukohalt peab tunnustatama vaim-
liseks liikumiseks ega ole riigi tegevuse poolt
sünnitatud. Riik võib aga ainult seada need
tingimused ja üldised raamid, milledes vaba
rahvaharidustöö võib kaitsult ja tarvilises
vabaduses liikuda. Täiskasvanud õppijaile ei
või peale nende ees-ee keegi määrata, mida,
kuidas ja kelle juhatusel all nad tahavad õp-
pida, seda tööd juhtivad asutised võivad
vaid pakkuda tarvitamiseks neid vahendeid ja
abinõusid, mida õppetöös tarvitatakse, nagu
raamatuid, õppekavu, loenguid, üldse seda,
mida vajatakse õppetöös. Ka need organisa-
tsioonid, mis tegutsevad vabaharidustöö alal,
peavad võimalikult iseseisvalt ja vabalt kor-
raldama oma tegevuse ja otsustama ning
määrama tegevusviiside ja töövormide üle.

(Järgneb.)

Koduümbruse ja kodukooha uurimisest.

Alljärgnevat ridadega käsitame kod üm-
brust ja kodukohta vaatlusesemetena, esitame
maateadusliku kodu uurimise kava üldjoontes
ja tõendama, et puhtmaateaduslikud meetodid
on käsitatavad õpripingide töös.

I.

Koduümbrus.

Päris raske on määrata koduümbruse
mõistet ja asjata on katse piiritella täpselt
koduümbruse ulatust. See ei olene niivõrd
esinevaist looduslikest või muist tõkkest ja
piirest, kui inimese tahtest ja tegevusest. Inim-
tegevuse raadius määrab igale külale ja iga-
le perele oma ümbruse, mille piires toimub
tavaline töö, peetakse suhteid ja kus ena-
masti möödub puhkeaeg. Kalurile rannikmeri
osutub nii igapäevaseks ja tuttavaks tööümbru-
seks, et see näib ta koduümbruse mõistesse
sulavat; ta tunneb mere olemadusi ja elustlikku
vahet paremini kui linlane oma kodulinna

ümbrust või osi. Harjumusest kujutleme tava-
lisesti koduümbruse all osa maismaad, vist see-
tõttu, et kodukoht asub kuival maal. Niisama
loomulikuna tundub, et kõik, mis ümbruskon-
na oludele on maastikuliselt ja elutingimuste
poolest võõras (naaberalev, -linn), millega
me pole maast-madalast harjunud, — ei kuulu
kodu ümbrusest loodud mõistesse. Ka täiesti
eraldatud alad (heinamaad), kus oleme perioo-
diliselt tegevad, mis asuvad kaugel võõraste
küladega, ei liitu koduümbrusega. Viimane
on tervikuline ala, ta pole mõõdetav geograafi-
liste miilidega, sest ta on väikese ulatusega.
Kuid temas peitub nii palju vaadeldavat ja
tähelepandavat, nii palju ergutusi loominguks,
nii palju on kõige kehvemana näivaski osas
võimalusi vaimlise energia rakendamiseks, et
maksab sellesse süveneda. Kohane on rõhuta-
da, et peame silmas vaid maateaduslikku
ümbrust, seesugust ümbrust, mis on sisus-
tatud nähtavaga. Kuna just nähtavad esemed

ja omadused (ilmendajad): vormid, värvid ja valgustus määravad ümbritseva maastiku aadi ja omapära (helid, lõhnad, üldse teiste meelte abil aistitavad ja tajutavad uuendused pole suurejoonelises vaatluses mõõduandvad, nad pääsevad maksvusele lähiümbruse vaatlusel, millest a) pool, siis asumegi neid vaatlema ja uurima, kogu nähtavikku.

Ümbruskonna sotsiaalsed, vaimlised, majanduslised olud ja muu, mis vaid mõistuse abil, nii öelda vaimuga, kuid mitte viie meelega vastuvõetav, ei kuulu meie ülesandesse: nad vajavad teistsuguseid meetodeid.

Koduümbruse uurimisel on kolm järku: 1) kirjeldamine, 2) esinevate muudatuste ja maastikule mõjuvate jõudude kogu toimingu uurimine, 3) maastiku kujunemislugu (geneesi) selgitamine.

Eelpool hoidusime koduümbruse täpsest määrangust, püüdsime esitada tähend. mõiste sisu. Vastavalt ülalnimetatud kaalutlustele katsume siiski oma ümbruskonda piiritella, et järgneva kodu-uurimise tegevusväli oleks kõigile teada. Huviosalised määravad uuritava ala 1 verst. top. kaardi järele. Muidugi, alul tuleb tutvuda kaardimärkidega. Kõige kiiremini õpime matkates kaarti lugema... Rännakud tutvustavad meid uuritava ümbruse olutusega.

Topograafiline kaart ei vasta igakord tööoludele. See juba tõendab, et ümbrus on mõnekümne aasta jooksul muutunud (top. kaardid koostati möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi alul): muutus on sündinud peasjalikult asulastiku ja taimkatte suhtes. Et määrata selle muudatuse suurust (metsapinna vähenemise prots. jne.) vaja top. kaarti parandada. See on võimalik väga lihtsate võtetega — sammude ja kompassi abil. Kollektiivse töö tulemuseks on parandatud ümbruskonna kaart suurendatud mõõdus, millest tehakse koopiaid. Kui ülalnimetatud ettevalmistused on tehtud, algavad matkad ja ekskursionsioonid ümbruskonda. Analüüsime ta: (1) Kaljualuspind ja muldkond, (2) veestik, (3) õhustik, (4) taimkate, (5) loomastik ja (6) inimese esinemine. Peale selle vaatame (7) ehitisi, teestikku ja muid kunstlikke sünnitisi. Kõik esemed, mis maastikus nähtavad, kuuluvad ülalnimetatud kategooriasse. Eraldame maastiku pildi (nähtaviku) olulisi, iseloomustavaid esemeid (nimetame neid tegureiks) vähem tähtsast, selgitame tegurite laadi, esinemise sagedust, asendit. Esimese kuue rühma tegurite vaatlus viib meid looduse juure: nad on kõik loodusainetest. Viimase rühma esemed moodustavad maastiku n. n. tehisainese. Tehisainese vaatlus juhhib meid kultuuriküsimuste juure. Kõigi 7-as nimetatud

aine tegurid vajavad süstemaatilist selgitamist ülalnimetatud järjekorras. See nõuab aega, sest vaatlusmaterjal on ülikirikalik. Ei saa piirduda näit., mõne künka vormikirjeldisega, vaja vaadelda ka ta koosseisu, suurus-suhteid. Süvenemaks teatava metsa, niidu või soo loodusse, tarvis vaadelda muldkonda, puude, rohtude koosseisu ja märkida tähtsamaid ja sagedamaid taime-liike, mis on antud taimkatte osas või taimühiskonnas iseloomulikud. Peame kasutama kirjandust, õppima taimi määrama, muldkonda hindama jne. Erikinduvused ja huvid kasutatakse nii ära, et igaüks saab oma võimetekohase eriuülesande. Kes hakkab botaniseerima, kes linnustikku vaatlema; võib juhtuda, et sarnase süvenemise tulemuseks on tahtmine spetsialiseeruda mõnel loodusteaduslikul alal, näit. botaanika või entomoloogia alal. Eriharrastusi tuleb toetada igapidi, sest nad võivad ümbruse põhjalikumale uurimisele aina kasulikud olla. Kuna kõike ei saa kohal määrata, siis võetakse proove (aluspinnast, muldkonnast) ja kogutakse taimi. Igatahes peame korraldama kogusid koduümbruse loodusest. Igakord pole määramine hõlbus, vahest on see võimatu: puudub oskus, puuduvad vahendid. Pole mingit mõtet end lasta sellesse heidutada: milleks on ülikooli loodustead. instituudid? Milleks on kodu-uurimise toimkonnad? Oleks väga tänuväärt ja ülikoolilegi kasulik asi, sõlmida tihedam kaastöö ja kontakt kodumaa ja ta teadusliku keskuse vahel.

Kõige kohasem vaatlusaeg on suvi. Kuid looduses toimivate muudatuste jälgimine nõuab aasta läbi kestvat vaatlust. — näit. olgu seesugustena eriuülesannetena mainitud muudatused taimestiku koosseisus, taimkatte üldilmes, inimese esinemise aasta-aegade järele. Fotoaparaat võimaldab kinnistada teatava teguriga või teatavas kohas toimunud muudatusi. Üleminekuajad — talve ja suve vahel pakuvad loomade ja taimede, lume- ja jääkatte ilmumise ja kadumise poolest ülirohkeid vaatlusvõimalusi ja probleeme. Looduse ja inimtegevuse ja esinemise kujunemine aasta kestvusel, n. ö. nende aastane rütm on tähtsamaid kodu-uurimise ülesandeid. Vaatluste ja ülesannete rohkuse nõuab rohkesti käsi ja silmi, mida tuleb koondada huvirühma. Kodu-uurimise huvirühma paisudes rohkeneb ka tehtav töö ja avardub tööväli. Nii tarvilik kui see töö ongi rahvuslikule teadusele ning kasvatusesele, oleneb kordaminek ja edu väga palju isikust. Peab leiduma isikuid, kes armastuse ja huviga koduümbruse vastu, arvanud koduümbruse uurimuse vajadusest (kas või hea kooli huvides), suudavad luua kodu-uurimise organisatsiooni ja tüdimatult seda

Maastik ja lähisümbrus.

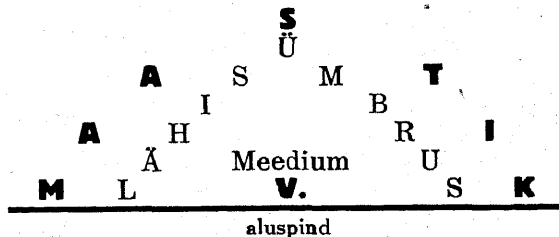
juhtida. Päriskohas on õpingide loomine: vaja ettevalmistada vaatlejaid-kaastöölisi, äratada teaduslikku huvi jne. rohkem isetegevuse kaasabil. Õpingide meetod on selleks kohane: talvised koosolekud pühendatakse mitmesuguste loodusteaduslike küsimuste läbharutamisele, vähemalt sel määral, palju see tarvilik järgneva suureks vaatlustööks. Kevade poole õpingide koostöö kaldub juba kodu-uurimistöö korraldamisele, võetakse ette ühiseid ekskursioone ja harjutakse vaatlema ning tähelepanekuid ülesmärkima. Kuna suvine tööaeg takistab kooskäimist, siis sobib lähend. aasta-aeg kõige paremini iseseisvale vaatlemisele ja materjali kogumisele. Kui on saanud kohane aeg õpingi töö jätkamiseks, siis on juba käepärast hulk materjali märkmete, kirjeldiste, kogude näol, mis nõuab läbivaatamist, määramist, korraldamist. Referaadid annavad ülevaateid tehtud tööst, esitades kirjeldisi maastiku aineist: taimkatte, loomastikust, asulastikust — teestikut jne. Kõige selle mitmekülgse töö ühendavaks ideeks olgu koduse ümbruse tundmine, mis väljendagu kokkuvõtlikus kirjeldises. Viimase ilmumisega pole kodu-uurimise töö kaugeltki lõppenud. Järgmisteks faasideks on (1) ümbruskonna looduses mõjuvate jõudude selgitamine, maastiku tegurite vastastikuse sõltuvuse ja kogu maastikus esineva toimingu uurimine; see on huvitavaim ülesanne, mida loodusevaatleja endale iganes võib soovida; (2) — ümbruse tekkimisloo (geneesi) selgitamine. Tuleb kindlaks teha kuidas kohapealseis oludes see protsess võis olla sündinud, asutamislugu, eraldada uuemaid ja vanemaid tehiseid, otsida endise loodusmuistu ürgseid, jäänuiseid. Probleeme on rohkem kui neid suudab meenutada ja märkida.

Kui kõik eelmainitu on tehtud, siis võime lugeda kodu-uurimistöö maastikulise osa lõpetatuks selles mõttes, et ülevaade on saavutatud. Kuid maastikulisel uurimisel on veel jätkuvalt väljavaateid, uusi probleeme, mis kunagi ei lase õpingi tööd suikuda. Nimetame vaid küsimust: kuidas muutub meie ümbrus praegusel ajal? — mille lahendamise nõuab pidevat vaatlust. Kodu-uurimise õpingi edaspidine töö võib jätkuda mitmes eri-suunas, nii et ta võib kujuneda loodusteaduslikuks huviringiks: mõned liikmed pühenduvad taimkatte, teised loomastiku uurimisele jne., võib eraldada rühm, mis asub ümbruskonna ajaloolisi mälestisi koguma jne. Siinkohal käsitame vaid üht osa kodusest ümbruskonnast, omale nähtavat maateaduslikku ümbrust, nähtavikku ja maastikku. Ümbruskonna sotsioloogiline külg pakub uusi võimalusi loominguks.

Kõige intiimsemalt olemise seotud lähisümbrusega. Siit, lähisümbrusest, võtame vastu muljeid kõigi meeltega, kuna maastik on vaid vaadeldav. Meie elame lähisümbruses, s. o. aistime helisid, lõhnu, soojust, aluspinna omadusi, mis tunduvad kõige lähemale ümbrusele kuuluvaiks.

Lähisümbruses eraldatakse ilmendajate järele kolm osa: 1. lähisnähestik — lähisümbruse nähtavuse kõik värvid, vormid ja kumendid (s. o. valgustuse astmed); 2. meedium — helid, lõhnad, soojust ja muud omadused, mis näivad olevat levinenud ja lokaliseeritud lähisümbrusse; 3. aluspind (substraat) — kõik need omadused, mis end matkaja või vaatleja jalgadele tunda annavad: aluspinna kantavus, vastupidavus, märgus, takistused, kalle ja muud. Kus lõpeb lähisümbrus ja algab kaugümbrus ehk maastik? Tähelepanekud osutavad, et nähtaviku ilmendajate ja vaatleja kauguse vahel on teatav suhe: kaugemal 20—25 meetrit vormid ja värv ei paista enam tõelises suurus ja vormide reljeefsus väheneb. 100 m. kaugusel puude lehestik saab kergelt sinaka varjundi, mis tingitud kaugusest; kaugemad esemed — suured ründrahnud esinevad põllutaustal punakate laikudena, lähedal aga kehadena. 20—25 m. raadiusega ringis näeme asju reljeefsel, õiges värves ja „tõelikus suuruses“ (s. t. hindame nad silmamõõduliselt alateadvuses). Kaugel, silmapiiri lähedal, kõik näib pinnale kleepuvat. Taevatahed säravad taevavõlvilt. Liikumine kauguses ei ärata seda tähelepanu, mis lähedal. Lähisümbrust seevastu täiendab oluliselt väikeste loomade esinemine: mesilaste lend kanarbiku kohal, liblikate hõljumine aasal, kii- lide tiirlemine metsate kohal jne. (pisiliikum.)

Enam-vähem tasases ümbruses asub lähisümbruse piir 20—25 m. vaatlejast eemal; selle taga algab üleminek maastikule, ulatudes 100 m. kaugusele.

Kaugümbrus ehk maastik:

1. Kaugnähestik: a) maa, b) taevast.

Lähisümbrus:

1. Lähisnähestik. 2. Meedium. 3. Aluspind.

Maastiku ja lähestiku eraldi käsitlemine on õigustatud järgmistel psühholoogilistel kaalutlustel, see vastab inimloomuse kahele kalduvusele: ühel pool — aktiivne tung kaugusse, teisel — rohkem passiivne kalduvus segamatult koguda „vastuvõtta ja omandada lähisümbrusest hoovavaid muljeid, n. ö. meeliskella ja oleskella. Vägevasti kutsuvad maastik rändama ja silmitsema lähedalt, mis kaugel näib olevat peidetud „võita kaugust ja takistusi, et sääl olla ja tunda end looduse rüpes. Kuidas „näit., manitsevad eemalduvad nurmed ja kaarjad abajad laskuma majakast (foto!), jätna telgi ja jälgima loogelist rannajoont. Ja silmapiiril nähtav triip tundub salapärasena kuulduste tõttu: sääl on kivine rand ja kivirahnusid, kuhu hüljes tuleb puhkama; näitav on vaid Reigi kirik taga; selle lähedal teame olevat vana papli, mis tuttav Aino Kallase „Reigi õpetajast“: kunagi siin juhtis oma rootsi kogudust auväärt pastor Lempelius. Kõrgesaares neem ulatub lähemale: see on vana kivine, nagu oleks vana kuri selle eest hoolitsetud, et põllust asja ei saaks. Merepõhigi ranna lähedal on terav kivikillustik, mis veristavat jalgu (tõeliselt on nii!). Tähele pandud neemelt meelitanud Ungri krahvi laevu Nekmansgrundile (ka see on õige!). Lisaks metsavõrgu paremat kätt korjab Kõpu poolsaare Andrese- ja Tornimäeks. Augustikuu pimedail ööl „kui põiki üle Tahkona neeme on heitnud linnutee ja telgi kohal särab Vega täht, mis „gub tähtedega võidu Tornimäe vana majaka keerlev tuli; siis kistakse sind rannale, mis särab tumeda metsarinde ees. — taevatehade kirkja kuma all „jalutad vaigel liiva“, nagu kärebas magaja äraseletatud laubal.

Lähisümbruse kaudu on meie suhe loodusega täielikum: siirdume metsaservale, kus meid ümbritsevad kummalised tuulest lüngukasvanud ja kõverdunud puuvormid; näeme sääl mändide juurte vahel ja tüve ümber väikesi tuhkliivaseid kraatereid — mustade sipelgate maaaluste käikude avausi; harva kõigub nende käikude vahel mõni üksik kõrreke. Jõuame esimesele neemikuale ja meid haabab lähisümbruse kiire ja ilmekas vaheldavus. See rand siin on loodud tunnistama aluspinna ja taimestiku kooskõla: alul kivine rand, mida aegajalt kõrgvee või lainetuse poolt uhutakse; munakate vahel „kus vähe kruusa säilinud, kasvab mõni harv rohutoridike. Järgneb rannariba, kus kivirõhk vaheldub murulaikudega, kus taimestik võitleb oma olemuse eest, püüdes levida ei kunagi sulgevaks muruvõöks. Järgnevad sõmerast rannaröönd, kitsad ja järsud — vastavalt

materjali jämedusele. Punakal kruusal kasvab siin-seal kakkjasroheline merikapras: kollakas-valgeist lõhnavast õisikuist kuni violetide leherootsudeni see taim esitab kogu ja hedaid värvindeid punakal sõmeral. Nimetame veel rannarööndi ülemist, liivast osa, mis paiguti esineb vallina „mille taga maapind on tasane „liivane ja kivikesi täis: tüübiline ärapuhumise-ala kiviseentega, mis ulatub kõverdunud mändideni „metsa eelpostideni. Liivasel rannarööndil tundub aluspind õige mõõduandvana, eriti suplejale: jalad jäävad vareskaera taha kinni, lehed torkavad ja löikavad, liiv on pehme, soe. Heidame end lõpuks vee valda ja ujume kaugema kivi juure, hoides silmad vees lahti: all põhjas mõõduvad munakad ja rahnud, kui libiseme üle varjude, üle hõljuva adru, mis sügavikes mustendab. Kirjeldatud loodusümbrused on kõik lähisümbrused, kui nad nii vaadeldakse: eraldades kõiki silmapaistvamaid taimeliike, märkides kõiksuguseid vorme ja valitsevaid värvirühmi, lõhnu, helisid, aluspinna omadusi ja otsides põhjuslikke sidemeid aluspinna ja muude tegurite vahel. Lähisümbruse uurimise ülesandeid on mitmesuguste lähisümbruste kirjeldamine ja selgitamine. Maastiku kirjeldus täiendatakse temas sisalduvate lähisümbruste tüüpide loetelu ja kirjeldistega.

Lähisümbruse vaatlust on kõige parem alustada kodust ja laiendada oma töö järkjärgulisele kodu lähemale ümbrusele. Kodu elamu, eluruumid, reheatlune jne. esinevad piiratud, igast küljest suletud ümbrusena. Vaatame aluspinda, mis on kunstlik; katsume mõelda „millist mõju põrand avaldab: on ta soe või külm „sile, libe, või kare, konarlik, kõva, pehme jne. Siis märgime kõiki nähtavikus eksivaid vorme ja värve ja kumendeid; eraldame kõige tähtsamaid ilmeid ja näitame, mis antud ruumi piires ja sisustuses on kõige olulisemad: seinad aine ja värvi poolest ja lagi; sisustusest „mis enam-vähem püsivalt esineb. Näib „et pole mingit mõtet laskuda sarnasesse kribu-krabusse. Pealegi oleme koolis eestikeele ja maateaduse tundides oma aega viitnud sõmeraste kirjeldistele või plaanide koostamisega. Kahjuks pole meid õpetatud, kuidas sõmeraste ülesannetega toime saada, pole antud juhiseid vaatluseks, sest õpetajail enamasti pole endilgi selged õige maastikulise või lähisümbrusliku vaatluse põhimõtted. Kodus lähisümbruse, käesoleval juhul eluruumi vaatlus on maateadusliku vaatluse sissejuhatuseks. Katsutagu koostada õige lühike, iseloomustav, oluliselt tabav, elav ja loogiline elamu ruumide kirjeldis! Näeme, mis see vaeva nõuab. Kuid ta on selle vaeva

väärt, sest tööga õpime õiget meetodit mõistma ja hindama. Pärast vaatleme hoovi lähisümbriksena, siis koplit ja aeda. Viimastel juhtudel peame tutvuma taimkattega lähemalt.

Elamu, kõrvalehitised, hoov, aed moodustavad õue, õue kõrval asub sageli tükike koplimaad või heinamaad kaasikuga, millega meid köidavad lapsepõlve mälestised. See kõik on kodu.

Katsume alul uurida kodu erinevaid lähisümbriksid, määrata ühtlase lähisümbriksiga alade ulatused ja piirid kindlaks, vaadelda nende asendit, suurus-suhteid, selgitada, mis neid koduosasid ühendab tervikuks (inimese esinemine). Katsume lahendada küsimusi: kuidas inimese ja loomade esinemine ja toiming vaheldub koduvaklates aastaaegade mõjul, ja mil määral inimene on üldtähendatud koduvaklate tekkimise ja püsimise eest vastutav? Kõige huvitavam aga oleks oma kodu ja ta osiste (vaklate) tekkimislugu (genees).- Ei saa

kaevata töö kerguse või probleemide kasi-nuse üle. Veel vähem võib olla kahtlust õige maateadusliku kodukirjeldise väärtuse kohta. Kes poleks huvitatud oma koduloost? Koduse maastiku uurimine arendab teie tunnete- ilma, kui juba lapsepõlves sai äratuse kodu-ümbruses, ja sõlmib tugevaid vaimlisi side- meid inimese ja ümbruse vahel; kodulugu süvendab lugupidamist ja armastust oma maa- lapikese ja esivanemate tööpõllu vastu. Oota- me tähtsate kultuur-ajalooliste dokumentide ilmumist, nagu „Posti-Piitre kodu“ (kirjel- dis) või „Hansura“ talu — lähisümbrikslik uurimus.“

Koduümbruse, maastiku ja lähisümbriksid, ja kodukoha uurimine maateaduslikust vaate- kohast on uljaim ülesanne maa-õpiringidele. Selline kodu-uurimistöö äratab lugupidamist kodumaa vastu ja õilistab igapäevast elu ja ümbrust teotsemise vaimuga, lähendades elu ja maateadust.

Vaade Tahkona majakalt.

Kõrgelt tornilt Tahkona poolsaar paistab avamaastikuna. Nähtaviku moodustab mets, meri ja rand. Vormid on lamedad, pole tähelepandavad. Maastiku pildis omavad värvid ja kumendid (valguseallikad) mõõduandva koha: okasmets, rannariba, mereväli, liivane neemik esinevad värviribade ja — pinnakutena. Lähemas kauguses näeme tehisevorme: püstanditara, ekspeditsiooni telki, osa majaka õuet, telefoniposte. Need on kõik väikevormid, mis kuidagi ei riku maastiku suurejoonelist lamedust: kõik nad on teisejärgulised tegurid. Valitseb loodusmaastik. Länemal, Tahkona neemel, tungib esile, kultuur. Neemik näib tasane: väikesed kühmud, nõlvakud, nõod ja mättad ei paista silma. Kuid ta pole kaugeltki monotoonne, sest taimkate on vahelduv ja moodustab kirevate ja kalkjate värvitoonide ülimuutuva vaiba.

Lähisümbriks I-selt neemikult.

Kahtlemata on lähisümbriksid nähtavaks piiriks liivase rannarõone serv, mis kriipsu- kesega märgitud. Rannarõone nõlvak pole nähtav, taga asuv kivine rand esineb kaug- ümbrusesena. Näeme avatud lähisümbriksid vaid vorme ja valgustuse suhteid. Aluspinnaga oma- dused: kalle, märgus-kuivus, kõvadus-pehmus, taimkatte takistused, temperatuur ja muud, sa- muti meediumi ilmendajad (tõed, lõhnad, õhu- soojus, -liikumine jne.) on vaid kujuteldavad mõningal määral, tänu assotsiatsioonidele, mis ühendavad nähtavat teiste ilmendajatega meie mälu. Aluspinnaga ja meediumi rekonstru- eerimine on mälu tegevuse asi. Esit. lähisümb- ruses on taimestik ja maakaar võrdse väärtu- sega. Roomav rand — seahernes ja püstine vareskaer eralduvad heledast liivapinnasest.

Rahvamajade ehitusest.

(Vatlas 6. sept. 1931. Lõuna-Läänemaa hariduskongressil peetud referaat tehn. S. Võru poolt.)

Tähtsat osa rahva kultuurilise tasapinna tõstmises mängib vabaharidustöö, nagu veel täna seda põhjalikult selgitas referent hra Vender.

Suureks takistuseks vabaharidustöö edinemisel on ruumide puudus, s. o. rahvamajade puudus.

Rahvamajade ehitus tuleb teostada kindla kava järele. Selleks on tarvis luua kindel rahvamajade võrk.

Rahvamajad võiksid olla kahetuübilised:

- 1) Keskrahvamajad,
- 2) Abirahvamajad.

Keskrahvamajade võrk ei tohiks olla liig tihe, kuna r.-majad sel puhul majandusliselt kiratsema hakkaksid. Neid võiks olla rahvarikastes ümbrustes iga 3—4000 elaniku jaoks üks, kuna hõredalt asustatud ümbrustes — iga 2—3000 elaniku kohta tuleks üks rahvamaja.

Keskrahvamajad peaksid sisaldama kõik ruumid, mis tarvilikud vabaharidustöö edukuseks. Otstarbekohaste majade ehitamine on möödapääsmatu, iseäranis Läänemaal, kus selliseid õige vähe olemas.

Abirahvamaja eriti tarvis ehitada ei ole, kuna need võib asutada algkoolide juure, kus kergesti vastavad ümberkorraldused läbi viidavad on, nii vaheseina ehk avarama rekreatsiooni juurehitamise teel.

Keskrahvamajad olgu täiuslikud kultuurhooned, nende asupaigad rahvarikkas ümbruses, võimalikult suuremate koolimajade läheduses, kus leidub rohkem isikuid, kel huvi, aega ja moraalset kohusetunnet rahva kultuuri tõstmise töö vastu.

Võtame näiteks ühe rahvamaja, mis võiks ehitada 3—4000 elanikuga ringkonnale. Sellisel rahvamajal peaksid leiduma järgmised ruumid:

Järjek. nr.	Ruumide kirjeldus	Põranda pind r. m.	Kõrg. m.	Õhu maht k. m.	Märkused
1	Saal 300 istepiatsiga, vaheruumidega à 0,55 r. mtr.	165	5	825	
2	Näitelava kulisside pööninguga 7,5×10=	75	5	375	
3	Orkestri ruum 2,8×10 =	28	2,4	67	
4	Näitlejate toad 5×10 =	50	2,4	120	
5	Jalutusruum — väike saal —10×6 =	60	3,5	210	
6	Riietehoiuruum 7×4 =	28	3,5	98	
7	Vestibüül ja tuulekojad 8×4 =	32	3,5	112	
8	Trepiruumid 5×5 =	25	5	125	
9	Klosetid ja tualettruumid 3×7×2 =	24	2,2	53	
10	Einelaua ruum köögiga	98	3,5	343	
11	Korter (majavalitseja või ökonomi jaoks) 6×5 =	30	3,5	105	
12	Juhatus tuba 4×5 =	20	3,5	70	
13	Raamatukoguruum 5×5 =	25	3,5	88	
14	Võõraste toad 3×4×2 =	24	2,5	60	
15	Sahvrid, koridorid ja muud kõrvalruumid 8×2 =	16	2,5	40	
K o k k u		700*		2691	
Niisuguse hoone kubatuur ühes seinte ja lagedega puust ehituse juures — 2691×1,1=				2960	

Kui arvata 1 k. m. hinnaks Kr. 12.—, siis läheks sellise hoone ehitus maksma 2960× Kr. 12. = Kr. 35.520.—.

ULALPIDAMISE KULUD.

Järjek. nr.	Kirjeldus	Summa		Märkus
		Kr.	S.	
1	Kapitali 9 prots. (arvatud pikalaenu panga prots.) Kr. 35.520×9 prots. =	3196	80	
2	Amortisatsioon 2 prots. — Kr. 35.520×2 prots. =	710	40	
3	Jooksev remont ja maja korrashoid 0,5 prots. — Kr. 35.520×0,5 prots. =	177	60	
4	Kütmise kulud, arvatud 20 k. mtr. mahu kütmiseks 1 k. mtr. puud normaalselt; kuna rahvamaja saali vähe köetakse, siis võib seda normi poole võrra vähendada, s. o. võtta iga 40 k. mtr. kohta 1 k. m. puud, 2960 :40=74 k. mtr. à Kr. 4.— =	296	—	
5	Valgustuse kulud ühes valgustuse abinõude kuluga.	160	—	
6	Pidude kulud: näitemängu raamatud, näitlejate sõidukulud, lõbustusmaks, kuulutused, piletud, rekvisiidid jne. — arvatud 20 pidu aastas à Kr. 50 = Maja koristamine on arvatud majahoidjale, kellel selle eest prii korter kasutada.	1000	—	
Kokku kulud Krooni		5540	80	
 TULUD. 				
1	Sissetulekud pidudest, arvatud 20 pidu aastas, keskmiselt 250 inimest, kokku peolkäikajate arv = 250×20=5000 inimest; keskmine pileti hind à Kr. 0,60 = Kr.	3000	—	
2	Juhuslikud sissetulekud ruumide üürimisest eriotstarveteks 3 korda aastas à Kr. 30.— =	90	—	
Kokku tulud Krooni		3090	—	

Märkus: Pidude arv 20 korda aastas praeguse olukorra juures on raskesti teostatav, see on mõeldud sel puhul, kui rahvamajade võrk juba korraldatud, kus seltsid vastamisi külaskäigu etendusi annavad, nii ei ole ühel seltsil tarvis sel määral õppida näitemänge.

Kalkulatsioon näitab:

1.	Kulusid	Kr. 5540.80
2.	Tulusid	Kr. 3090.—
	Puudujääk	Kr. 2450.80

Tähendab: Rahvamaja, kui hädatarviline asutis rahva kultuurilise tasapinna väärilisel kõrgusel hoidmises, ise ennast üleval pidada eisuuda praeguse olukorra juures. Suurimaks teguriks selles on odavaprotsendilise kapitali puudus.

Olukorda võib parandada ainult odava-
protsendiline laen, nagu seda antakse kooli-
majade ehitamiseks 2 protsendi eest, ehk õn-
nestunud suuremasummaline rahaline loterii,
mille ülejääk paigutatakse rahvamaja ehitusse.

Kui kõnesolev rahvamaja ehitatakse kahe-
protsendilise kapitaliga, siis väheneksid kulud
Kr. 35.520.— \times 7 prots. = Kr. 2486.40
võrra, missugune summa rahvamaja üleval-
pidamise kulude ja tulude eelarve tasakaalu
viiks.

Seepärast tuleks haridustegelastel astuda
sammne, et edaspidi avaneks võimalus ka rah-
vamajade ehitamiseks saada kaheprotsendilist
laenu riiklikust ehitusfondist.

Mis puutub ehitusmaterjali valimisse, siis
tuleb soovitavaks pidada tingimata tulekind-

lat materjali, nagu telliskivi, paas või tse-
mentkivi. Eriti viimane oma hinna ja headuse
poolt on kõikjal vastuvõetav.

Viimasel ajal levima hakanud nopsa-süs-
teemi ehitusviis tsement telliskivist on üks
kõige kohasemaid meie oludes oma põlisuse,
tulekindluse, odavuse ja hügieensuse tõttu.

Katuste katmiseks on viimasel ajal tar-
vitama hakatud rohkesti tsingitud plekki, mis
riigimajanduslikult kahjulik tarvitada, kuna see
on väljamaa saadus. Samuti ei ole ta arhitek-
tooniliselt vastuvõetav ehituste juures, kus
katus osa mängib maja välisilu tõstmises.

Tsingitud pleki asemel oleks soovitav tar-
vitada asjatundlikult valmistatud tsement ka-
tusekive, mis oma vastupidavuse, samuti ka
ilu poolest midagi soovida ei jäta.

Toimetusele saadetud kirjandus.

R. Neudorf:

„Raadio käsiraamat“.

Toimetusele on Üleriiklise Eesti Raadio-
ühingu poolt tutvunemiseks saadetud ajakirja
„Raadio“ kirjastusel äsja ilmunud R. Neu-
dorfi „Raadio käsiraamat“, mille soovitus-
sõnas dipl. ins. F. Olbrei muuseas kirjutab:

„Lõpetades stud. ing. R. Neudorfi ilmu-
misel oleva raadio käsiraamatu läbivaatamise,
pean sügava rahulolemisega tunnistama, et
autor on suutnud oma raamatus pakkuda sis-
suliselt parimat, mida võiks vajada raadio-
harrastaja.

Raamatu esimeses osas autor käsitleb õige
põhjalikult, kuid hoidudes nii palju kui see
on vähegi võimalik matemaatilisest tõestu-
sest, raadioaparaatide konstruktsiooni teoree-
tilisi põhjooi, seletusi arvurikaste joonis-
tustega ja originaalsete diagrammidega illu-
streerides. Autor ei ole piirdunud kuivade se-
letustega, tal on läinud korda leida lihtne ja
igapäevale kergesti käsitledav meetod raadio
vastuvõtja osade arvestamiseks, mille sel-
gitamiseks ta toob näitena mitmed täielikud
arvestused. Säärast materjali raadioharras-
tajale nii käepärasel kujul on harva leida
isegi parimais välismaa käsiraamatus.

Raamatu teine osa sisaldab rea mitmesugu-
seid tüübiliste ja kõrgeväärtuslike raadiovas-
tuvõtjate ehituskirjeldusi, milledest täieliku-
maid ja selgemaid saaks vaevalt soovida. Au-
tori laialdane praktika raadioaparaatide ehi-
tamises ja konstrueerimises helgib neilt lehe-
külgedel vastu arvutute praktiliste juhataste
ja näpunäidete näol, neid ei suuda anda põh-

jalikumgi aine teoreetiline tundmine. Teine
osa sisaldab veel juhtnööre vooluallikate kä-
sitamiseks, palju praktilisi tabeleid jne.

Oleks vist üleliigne soovida sellele raa-
matule edu, — selles ei saa olla mingisugust
kahtlust.“

Raamat on 320 leheküljeline ja maksab
Kr. 3.—.

Mainitud käsiraamat, kui põhjalikum töö
raadioasjanduse erialal, aitab tuntavalt
täiendada Eesti keeva raadiokirjanduse tar-
gu ja annab uut hoogu aparaatide iseehita-
jate tegevusele.

K. A. Hindrey:

„Tõnissoni juures.“

(ELUKROONIKA V.)

Noor-Eesti kirjastus, Tartus 1931. a. 248
lhk. 39 pilti. Hind 4 kr. 50 s.

K. A. Hindrey mälestiste järgi selles
köites algab tegevusega kodumaal. Pariisist
tuleb Hindrey a. 1904. „Postimehe“ toime-
tusse, kuhu ta peatuma jääb umbes paa-
rikskümneks aastaks. Käesolev köide annab
sellest ajast pildi umbes aastani 1910., kõ-
neldes selle aja tekkivast seltskonnast, tema
püüetest ja teostustest, poliitilisest võitlusest
kabel rindel saksluse ja veneluse vastu. Ju-
tustab sündmustest 1905. a. ja järgnevalt
karistussalkade aastast, Tõnissonist ja tema
toimetuse liikmetest. Lähemast ümbruskon-
nast ja kaugemaist ringidest kõnnib pikk
rida avalikke tegelasi (E. Enno, J. Ilves, A.
Hanko, O. Kallas, A. Kitzberg, A. Jürgenstein,
K. Menning, P. Põld, H. Rebane, A. Simm,
A. Eisenschmidt, K. A. Hermann, J. Jõgever,

L. Olesk, K. Parts, V. Reiman ja t.) lugija silme eest mööda ja leiab oma iseloomustuse, vaadatuna Hindrey silmaga ja kirjeldatud tema sulega. „Vanemuise“ ehitamine, tema teater, 17. oktoober 1905. a. miitingud ülikoolis, „Bürgermusses“ ja aula koosolekud, rahutused, „Noor-Eesti“ vool kirjanduses ja kunstis, esimene Eesti pilkeleht „Sädemed“ (üks terve peatükk käsitab seda ajakirja ja kõide pakub reprodutseeritud pilkepiltidega ülevaadet tema vaimust ja laadist), töö ning elu toimetuses, see kõik on kokku surutud võrdlemisi kitsasse raami järelkajana ühest ajajärgust, mis oli eriliselt rikas oma sündmustiku kui ka kultuurilise tõusu poolest.

Maurice Maeterlinck:

„Termitide elu“.

Prantsuse keelest M. Sillaots. 160 lhk., hind 2 kr. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

See on meie raamatuturul haruldane teos: on teaduslik töö, kuid niipalju uutpakkuv ja niivõrd arusaadav ning mõjuv, et teos ei lähe meelest iialgi. Termitid on pisikesed putukad troopikamaail, kes elavad suurtes pesades, mis on paremini ehitatud kui ameerika pilvelõhkujad. Nad on nii spetsialiseerunud oma elukutses, et ei saagi olla teisiti — tööline saab olla ainult tööline, sõdur saab olla ainult sõdur (isegi süüa ei saa ise!), kuninganna on ainult sünnitaja ja ei pääse. eluajal välja oma kambri ja jne. Ühiskond on täiesti mehhaniseerunud: kogu pesa elu, jookseb nagu töölint Fordi vabrikus, tulgu mis üllatused ka ei tuleks. Termitid suudab kõik: võib munast kasvatada vajaduse ja tahtmise kohaselt kas töölise, sõduri või kuningliku olevuse, kas mehe või naise, võib seedida puud ja mulda ja kõiki jäänuseid, teda ei pea ükski asi jne. jne. Ainult üht kardab, sest see toob talle surma, s. o. päikesekiiri. Maeterlinck on kasutanud kõiki võimalikke teaduslikke uurimusi, on uurinud termitide elu ja süvenenud sellesse. Tema loodud pilt paneb uskuma, sest põhjendab faktidel, kuid ka üllatab lugejat, sest termitide ühiskond on täiuslikum kui inimühis-

kond, termitid täiuslikum kui inimene. Kuid ühtlasi haletsetavam ja viletsam. Kõik kokku hoiab kui peeglit inimkonna ees: kuhu peaks jõudma inimene välja kui mehhaniseerub ja täieneb nagu termit? Lugejale on väga õpetlik vaadata sellesse peeglisse.

W. St. Reymont:

„Talupojad“. II köide.

Noor-Eesti Kirjastus, Tartus. 342 lhk. Hind 4 kr. 50 s.

Poola klassiku Reymonti „Talupoegade“ II köide jätkab põnevas käigus seda sündmustikku, mis sõlmiti juba I-es köites. Selles Nobeli auhinnaga kroonitud teose II köites leiame elava tegevuse kõrval suurepäraseid looduse kirjeldisi ja kujutlusi poola talupoegade elust. Teos aga ei vii meid mitte üksi poola talupoegade eluolu tundmisele, vaid siin näeme ka palju üldinimlikke jooni haaravas kujutluses, mis kõik on teravalt nähtud ja tabavalt edasi antud. Kirglik armastus, vanemate ja laste tülid, tants ja kisklemine kõrtsis, naiste keituskülastused, „karutantsitajad“, preester ja kõster, kohtuskäimine mõisnikuga, päranduse ahnitsused, kirikuskäimised ja lõpuks talupoegade metsaraiumise pärast tekkinud maruline lööming mõisameeste ja talupoegade vahel, millega lõpebki see köide, moodustavad ühe talve kestes maaelu täielise ringvoolu, mis on kirjeldatud kõik nii meisterlikult, et seda loeb võrdse pinevusega nii linnlane kui ka maaelanik.

V. Ridala:

„Eesti Kirjanduse ajalugu“

III jagu. Noor-Eesti Kirjastus, Tartus, 355 lhk. Hind 4 kr. 25 s.

Sisu: Aastasaja vahetus, Luulekirjandus, Jakob Tamm, Anna Haava, K. E. Sööt, Luule üldiline seis XIX aastasaja veeru pool. Jutukirjandus, E. Vilde, Ernst Peterson, Juhan Liiv, Chr. Kannike, G. E. Luiga, Näitekirjandus, P. Jakobson, Anton Jürgenstein, A. Kitzberg.

Häädamis- ja ilulugemiskunstist.

(R. Engelbergi ainetel K. Otto.)

97. Viimaks ning kolmandaks peab tegema
[põlise pilli,
sihukese põrava pilli, mis kõikidest pil-
[lidest üle
tuhande võrragi käib oma hääle ja helina
[poolest

kuulutust rahvale andes, et kurjust on
[kiusamas nuhtlus.
(M. J. Eisen.)

siis peab ennast tublisti varustama õhuga,
et lause lõpul ei tuleks õhust puudus. Häda-

korral võiks siin õhku võtta ainult esimese rea lõpul, mujal mitte.

Iga lugemise eel tuleb loetavas aines märkida ära, kus kohal võib õhku võtta, ja seejärel harjutada.

Järgnevat harjutust lugedes katsutagu õhku võtta ainult märgiga)(tähendatud kohtadel, — mida pikem lause, seda sügavamalt. Hingetagu alguses kops parajal määral täis ja kõneldagu:

Harjutus:

98. Vaadake,)(asi on järgmine:)(Teie olete olnud mulle alati hea ja armas.)(Mina aga olen teile teinud paha igal võimalikul juhtumil ja igal pool.)(Nüüd, nendel viimastel päevadel on mind mu südametunnistus hirmsasti vaevama hakanud ning piinab mind ööd ja päevad.)(Halastamatult toimib ta minuga ega anna mulle rahu ei kodus ega võõrsil, ei purjus olles ega kainenena, ei istudes ega lamades, ei lugedes ega joostes mööda mudaseid tänavaid.)(Oõseti, kui istun laua ääres, pea kätele toetatud, mõtlen sageli teist ning teie hoolsustest minu eest, ning tollest valust, mida teile valmistasin.)(Kui aga jõuab päev, häbenen valgust ja seda suurt kuldtulist silma, mis vaatab ülalt.)(Häbenen end peeglist vaadata ning isegi oma päevapilti.)(Nüüd tulin teie juure palvega:)(Andke mulle andeks.)(Unustage!

Nüüd loetagu järgmist luuletust ning hingetagu jällegi ainult äramärgitud kohtades:

99. Kihutagu kiunudes tuisuhood valgetel lakkadel nurmede kohal hullul ajull)(

Hoidku pöörane valjaid tõketele tormamiseks, kõigele, mis mõtleb, seisab, mis vait!)(

Telefonitulbad, sulgege minu eest palveks traadised käed!)(

Ah, te ei saa seda:)(

saatus teid ringmängu kettinud!)(

Hulguge santidena kirikuteel, nutunaised ristipood kätegal)(

Hirvitage seda, kes võlut ringis marudest tuimund kõigele kurt ja kalk, nagu maja, nagu puu või känd.)(

Tuul ei tunne sind, tuisule oled sa kivi või kungas.)(

Ükski võim ei vaputaks sind moonduma nurmile tuulerattaks.)(

Olgu!)(Löö oma lakad mu ümber, tuisu, oma valged palakad,

mis kataks mind,

mataks ahastuse aukul)(

Kuula:)(juba tuule vardad koovad pesa ümber keha.)(

Kuula seda hundavat tuulte hulvet,

traatide vähenevat nutust palvet tundmatuma haul:)(

— Päikest,)(päikest!)(Ülestõusu hauast! —)(

Senni kui taevaveeru pilult sirguvad pikad verevad sõrmed vähekesi pilutama palaka külma äärt, kergelt kui jäädinud oksa või purikat räästas;)(

üks kogu vahib õhku,

tundmata tuult ja

tundmata päikest.

(J. Semper.)

Kaht eelmist harjutust lugedes pandagu rõhku just hingamise puhtusele ja korralikkusele ja ärgu püütagu anda elamust ja temperamenti. Peale eelmiste harjutuste võib nüüd võtta ükskõik missuguse luuletuse või tüki proosast, hingamiskohad ära märkida ja harjutada.

Eesti Haridusliidu näidendite võistlus.

Käsiolevaga kuulutab Eesti Haridusliit välja näidendite võistluse, mille peamiseks ülesandeks on meie maa näitelavade rahuldamine neile kõigiti sobivate algupäraste näidenditega. Vastavalt sellele palub Liit kirjanikke arvestada meie keskmiste või paremate maa näitelavade tehniliste võimetega.

Võistlusele saadetakse tööd tulevad adresseerida Eesti Haridusliidule Tallinnas, Suur Roosikrantsi 12. Tööd tulevad esitada märgusõna all ja juure lisada sama märgusõna kandvas ümbrikus autori nimi ja aadress. Tööde vastuvõtmise viimaseks tähtpäevaks on 1. mai 1932. a.

Läbivaatamisele ja hindamisele tulevad ainult eestikeelsed masinal kirjutatud käsikirjad, mis ei ole veel avalikkusele tuttavaks saanud paljundamise või ettekande teel. Vastasel korral saadetakse käsikirjad ümbrikus leiduval aadressil autorile tagasi.

Neljale võistlusel paremaks tunnistatud näidendile maksetakse auhindadeks 3700.— krooni.

I	auhinnaks	Kr. 1500.—;
II	„	Kr. 1000.—;
III	„	Kr. 600.— ja
III	„	Kr. 600.—.

Jury võib oma äranägemisel jätta mõne auhinna välja andmata või E. Haridusliidu juhatusel nõusolekul täiendavalt auhindu määrata.

Auhinnatud teoste kohta jääb E. Haridusliidule ilma eritasuta I trüki kirjastamise õigus kuni 1000 eks. ja nende teoste ettekande õigus ühe aasta jooksul teoste trükist ilmumise ajast arvates.

E. Haridusliidule jääb õigus auhinnatud teoseid lavastamiseks ettevalmistada ja enne ümbrikute avamist kuni kolm korda ettekanda või neid selleks teatritele edasi anda.

Auhinnakomisjoni koosseis avaldatakse hiljemalt kolm kuud enne käsikirjade vastuvõtmise lõpptähtpäeva.

Auhinnakomisjon avaldab oma otsuse hiljemalt 1. oktoobril 1932. a. Enne seda tähtaega ei pea Liit võistlusest osavõtjatega mingit kirjavahetust peale võistluse tingimustele mittevastavate käsikirjade tagasisaatmise.

E. HARIDUSLIIDU JUHATUS.

Näitejuhtide kursus Tartus.

*

E. Haridusliit korraldab 14. dets. — 4. jaan. Tartus

näitejuhtide kursuse

„Vanemuise“ näitejuhi hra Türgi juhatusel.

Kursusest võivad võtta osa kõikide väikelavade näitejuhid ja teised juhtivad tegelased.

Kursusest osa võtta soovijail teatada sellest E. Haridusliidule Tallinna, S. Roosikrantsi 12. Ühis-korter korraldatakse kursustele ainult siis, kui sellest on osavõtta soovijad Liidule ette teatanud.

Osavõtmise maks on Liidu liikmeks olevate organisatsioonide tegelastele Kr. 4.— ja teistele Kr. 8.—

Kursuse algus 14. dets. s. a. kell 10 hommikul „Vanemuise“ teatri ruumes, Tartus.

Eesti Haridusliit.